

בבא קמא פו

משה שווערד

1. תוספות מסכת בבא קמא דף פה עמוד ב ד"ה שבת הפוחתתו

שבת הפוחתתו בדמים מהו - כגון שהכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור שמלבד שבתו שבכל יום ויום עד שיתרפא נפחתו דמיו שאין בני אדם בקיאים להכיר בידו אם סופה לחזור ולא יכניסו עצמן בספק לקנותו כבריא ושולט בשתי ידיו וסבורין שלא יתרפא עוד אבל בדבר הידוע שסופו לחזור מודה אביי שאין נותן לו אלא שבת שבכל יום ויום.

2. שערים מצויינים בהלכה

דף פו. טיפתא דדמא נפלה ליה באורניה.
כתב בספר החינוך (סי' מח) דחיוב
מיתה במכה אביו ואמו הוא כשהוציא דם
דוקא, משא"כ בשאר כל אדם שאפילו הוציא
מהן דם חיובו רק ממון. וכ"כ בשאלתות
(סי' ט) דהני מילי דעביד ביה חבורה דמפיק
דם, ואי לא, לא מחייב קטלא. וכן מבואר
בגמ' כאן. ועי' בהעמק שאלה (שם אות ט)
דכל הפוסקים כתבו חבורה סתם, וסתמו

3. שערים מצויינים בהלכה

הב"ע כגון שגילחו. מבואר מכאן דרשאי
הבן לגלח לאביו, אבל בלקט יושר
(יו"ד לו.) כתב בשם תרומת הדשן, שאין בני
רשאי לגלח זקני, אע"פ שאני מוחל על
כבודי שמא יעשה בי חבורה. ועי' מש"כ
בשמ"ב (ח"ד סי' קמג סק"י) ובמס' סנהדרין
(פר' ד"ה רב).

4. רמב"ם יד החזקה הלכות חובל ומזיק פרק ב

(ד) המגלח שער ראש חבירו נותן לו דמי בשתו בלבד מפני שסופו לחזור גלחו בסם או שכווהו עד שאין סוף השער לחזור חייב בחמשה דברים בנזק וצער ורפוי שהרי ראשו יתחמם מן הכויה או מן הסם ונמצא חש בראשו ומשלם לו שבת שהרי הוא ראוי לרקד ולנדנד דלת ראשו בשעת רקוד ונמצא בטל ממלאכה זו ובושת שאין לך בושת גדולה מזו:

5. לחם משנה על הלכות חובל ומזיק פרק ב הלכה ד

המגלח שער ראשו של חבירו וכו'. בגמ' פ' החובל (דף פ"ז) אמרו הכא במאי עסקינן כגון שגילחו גילחו מיהדר הדר והיינו בעיין ולדברי רבינו ז"ל קשה דהיה לו להקשות א"כ איך חייב בכולן הרי צער וריפוי ושבת ליכא אע"ג דאמרת דאיכא נזק מ"מ היכי קאמר דחייב בה' דהרי רבינו ז"ל כתב דליכא אלא בושת לבד. וי"ל דאי משום הא לא קשה דאפשר דהיו לו חטטין בראשו וכשגילח לו בתער מכאיבים לו מחמת התער שעבר עליהם וצריך בזה ריפוי וכן שבת אבל רבינו ז"ל שכתב שאין לו אלא בושת איירי שאין לו חטטין בראשו כלל:

6. שערים מצויינים בהלכה

ורבא אמר אינו נותן לו אלא דמי שבתו
שבכל יום ויום. כתב בתוס' ר"פ
דמהכא שמעינן דאיפליגו אביי ורבא בנזק
שסופו לחזור, אם יתן לו שבתו שבכל יום,
בתורת נזק או בתורת שבת, דלאביי נותן לו
בתורת נזק, ולרבא נותן לו בתורת שבת,
ומכאן יש לפטור אדם שהזיק סוסו של חברו
בנזק שסופו לחזור, שיתן לו בתורת שבת,
הלכך יש לפוטרו בנזקי הסוס שסופו לחזור,
וטעמא דכי היכי דשור פטור מד' דברים
דדרשינן לעיל (כו.) איש בעמיתו ולא שור
בעמיתו, כמו כן נדרוש איש בעמיתו ולא
איש בשור ומיפטר מן הכל, וכ"כ התוס' מס'

7. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף פו/א

דמי שבתו שבכל יום ויום. פירוש כפועל בטל של אותה מלאכה דבטיל מינה. שאינה דומה הבא טעון לבא ריקן, יושב ובטל לעושה מלאכה.

8. פני יהושע על בבא קמא דף פו/א

גמרא איתמר הקוטע יד עבד עברי של חברו וכו'. הא דאמרינן בפ"ק דגיטין [י"ב ע"ב] נותן שבתו ורפואתו לרבו ומקשינן התם שבתו פשיטא אין ענין לכאן, דהתם בעבד כנעני איירי כדמוכח הסוגיא לכך פשיטא דהכל לרבו שהרי גופו קנוי לו ואינו יוצא ממנו לעולם משא"כ בעבד עברי דיוצא בשש:

9. חידושי הראב"ד על בבא קמא דף פו/א

איתמר הקוטע יד עבד עברי של חברו אביי אמר נותן שבת גדולה לעבד. שהנזק שלו הוא. ושבת קטנה של שומר קשואין לרב. ורבא אמר הכל ינתן לעבד וילקח בהן קרקע והרב אוכל פרות. ולכי נפיק נפקא ארעא בהדיה. והא דרבא טעמא מעליא היא, מפני שהרב גם הוא מפסיד בנזק העבד(ות) כל ימי עבדותו דהא לאו שומר קישואין הוה, הילכך בעינן דנמטיה הנאה מדמי הנזק של עבד. ושעמיה דאביי לא ידענא, מיהו גברא לא בעי לשלומי טפי, ואיכא למימר מפני שיכול העבד לומר לרבו אנא לא אזקתך, מן שמיא הוא דקנסוך, אלו נפל בי האי מומא ממילא מי הוה לך גבאי אלא שמירת קשואין, והא נמי כממילא דמי. ולגבי מזיק ליכא שום טענה, דהא משלם כל מאי דמיחייב לשלומי:

10. חדושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף פו/א

הקוטע יד עבד עברי של חברו אביי אומר נותן שבת קטנה לרב, כלומר כשומר קישואים, ושבת גדולה לעבד. כלומר דמי נזק ידו. וא"ת לאביי האיך אפשר דלא יהבינן לרב טפי, והלא מפסיד הוא דמי מלאכה שהיה עושה העבד מתחלתו, ולקתה מדת דינו של רב בכך. י"ל דמזיק ודאי לא יהיב טפי מהכי, דהא יהיב בין הרב והעבד שבת גדולה ושבת קטנה, ועבד נמי לא יהיב מדידיה כלום לרב דאמר ליה לא אזקתיך, ומאי דלא עבידנא עבידתא מן שמיא הוא דאזקתך ונסתחפה שדך, זהו דעתו של אביי. ורבא דקאמר נותנין הכל לעבד, כלומר בין שבת גדולה בין שבת קטנה וילקח בכל קרקע והרב אוכל פירות, והרב משתכר בכך דיותר שוה לו אכילת פירות של הכל מגופיה של שבת קטנה. ויש ספרים דגרסי ינתן הכל לרב, כלומר והרב יקח לעצמו שבת קטנה, וילקח בשבת גדולה קרקע והוא אוכל פירות. והגירסא הזו נראית יותר נכונה, דלמה יקח העבד שבת קטנה, ושבת קטנה מיהא מן הרב הוא. אלא שגם לגירסא זו ק"ל קצת מדקאמר ינתן הכל לרב וילקח בהן קרקע, משמע ודאי דילקח בהן קרקע אהכל קאי שיש בכלל אפי' שבת קטנה:

11. רא"ש על בבא קמא פרק שמיני - סימן ד

אמר רבא קטע ידו נותן לו דמי ידו. ובשבת רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין דמלאכה זו ראוי לכשיתרפא דכל אדם ראוי למלאכה זו. שבר רגלו רואין אותו כאילו הוא שומר הפתח שאין ראוי למלאכה אחרת. ובשתי רגליו מיירי דאי ברגל אחת הא אמרינן במתני' שבת רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין שכבר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו. אלא מתני' ברגל אחת ואכתי חזי לשמירת קישואין כדאיאת בתוספתא רואין אותו כאילו הוא חגר שומר קישואין. והכא מיירי בשתי רגליו דומיא דסימא את עינו דאיירי בשתי עיניו. דאי בעין אחת אכתי חזי למלאכתו ראשונה. ונראה דכל זה איירי בסתם בני אדם שאינן בני אומנות. אבל אם היה בעל מלאכה שמין אותו לפי אותה מלאכה שיכול לעשות אחר שיתרפא. כגון אם היה מלמד תנוקות וקטע ידו ושבר רגלו כשיתרפא עדיין הוא ראוי למלאכתו. וכן אם היה נוקב מרגליות ושבר רגלו עדיין הוא ראוי למלאכתו הראשונה. ולמה ישומו לו בימי חוליו כאילו שומר קישואין והכי מוכח בשמעתא לקמן דקאמר שבת דמרקד בי כובי דבעי אחויי גוויי ברישיה. אלמא דנותנין לו שבת לכל אדם לפי מה שהוא רגיל לעשות. ושומת הנזק לכל אדם לפי מלאכתו. ואם היה נוקב מרגליות ושבר רגלו שמין עבד נוקב מרגליות כמה יפחתו דמיו בחסרון רגלו והוא דבר מועט. ואם קטע ידו דבר מרובה ומיהו יראה דשומא זו שעושין לכל אדם לפי מלאכתו היינו דוקא להוסיף בשומא. כגון אם קטע ידו של עבד ונוקב מרגליות. אבל אם קטע רגליו והיתה שומתה פחותה משומת עבד העומד לשמש לעשות מה שרבו מצוה. לפי שעבד נוקב מרגליות אין רבו מקפיד כ"כ על חסרון רגליו כי ראוי הוא למלאכה (ראשון) [הראשונה] ויותר יהיה קבוע במלאכתו. ישומו לו הנזק כאילו לא היה נוקב מרגליות. דמסתבר שלא יפסיד באומנתו ומעלתו. דאם ירצה לא ישתמש במלאכה זו ויהיה כשאר כל אדם הנמכר לכל מיני תשמיש:

12. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף פו עמוד א

י' דתנן וכולן רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם שהן בני אברהם יצחק ויעקב - וכן לשון המשנה [להלן צ ב] אמר ר"ע רואין אותם כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם. ומבאר המלאכת שלמה דנקט בני חורין לאפוקי הא דתנן בריש פירקין ששמין כעבד, קמ"ל דהכא לגבי בושת שמין אותו כבן חורין, או דבני חורין ר"ל בני שרים וסגנים.

מבואר ברש"י ויתוס' דקאי על המתבייש, דכולם שווים בחשיבות ויש להם אותה בושת. הראב"ד בשיטה מסתפק האם קאי גם על המבייש, וגם על המביישים קתני שכולן שווים בחשיבות. ומסיק הראב"ד כיון שקתני הטעם מפני שהם בני אברהם יצחק ויעקב, זה סברא גם לגבי המבייש וגם עליו קאי מתני', וכ"כ הרשב"א. הים של שלמה [סימן לה] ס"ל שלגבי המבייש אין מחלוקת ולכו"ע יש הבדל בין עשיר לעני. כתב המאירי שכל המחלוקת האם יש הבדל בין עשיר לעני, אבל לגבי מעלות אחרות של חשיבות או פחיתות, לכו"ע יש הבדל בין אחד לשני, והכל לפי המבייש והמתבייש.

13. דף על הדף מסכת בבא קמא דף פו עמוד א

בגמ': בושת הכל לפי המבייש והמתבייש, מני מתניתין לא ר"מ ולא ר"י וכו' שהן בני אברהם יצחק ויעקב דברי ר"מ, ר"י אומר הגדול לפי גודלו והקטן וכו'. כתב בספר עין אליהו (ח"ג ע' קי): אולי דאזלי לשיטתם בקדושין פ"ק תניא בנים אתם לה' אלקיכם בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרוין בנים דברי ר' יהודה ר"מ אומר בין כך ובין כך קרויים בנים. ולכן ר"מ דסובר בין כך ובין כך אתם קרויים בנים הוא מהטעם דהם בני אברהם יצחק ויעקב, ולכן סובר דרואין כאלו הם בני חורין שירדו מנכסיהן. ור' יהודה אזיל לשיטתו דסובר בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים ותלוי לפי ערך האיש, ולכן סובר הכא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו.

14. חידושי הראב"ד על בבא קמא דף פו/א

נתכווין לבייש את הקטן ובייש את הגדול נותן לגדול דמי בשתו של קטן. זה הדין אינו אלא בבשת בלבד משום דבעינן כונה, אבל בשאר דברים מיתחזי לי דחייב כל נזקו וכל צעריו של גדול אם יש בו כדי להזיק אותו נזק, דהא לא אונס הוא, שהרי מתכוין לשום הזק. ולא גרע מהנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות ונתזה בקעת וטפחה לו על פניו שהוא פטור מגלות וחייב בד' דברים משום דפושע הוא:

15. חידושי הראב"ד על בבא קמא דף פו/א

הא דר' שמעון דאמר נתכוון לבייש את זה ובייש את זה פטור, לא ידענא היכא היא. או שמא מסברא קאמר לה דכיון שנתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור משום דכתיב וארב לו וקם עליו, הכא נמי כיון דבעינן כוונה, כוונה לדידיה בעינן דכתיב והחזיקה במבושיו, מבושיו דידיה.

16. תוספות מסכת בבא קמא דף פו עמוד א ד"ה עד שיתכוין
עד שיתכוין לו - וא"ת לרבנן במבושיו מאי דרשי ביה ושמא מבעי ליה לשום דרשה.

- **דבר יעקב מסכת בבא קמא דף פו עמוד א**
יד [תד"ה עד וכו' וא"ת לרבנן במבושיו מאי דרשי ביה ושמא מבעי ליה לשום דרשה -

[1] כתב הים של שלמה [סימן יז] דהמילה והחזיקה אינה מיותרת, דבעינן להא דילפינן [לעיל כו. ולפי גירסת הרי"ף והב"ח הוזכר במשנה בע"ב] עד שיתכוון להזיק, וכוונתם דקרא דמבושיו מיותר.

[2] המצפה איתן מתרץ שאיצטריך קרא למעט שליח ב"ד שפטור מבושת.

[3] הפנ"י מתרץ שקרא אייתר לומר שנתכוון לקטן ובייש גדול משלם רק דמי בושת של קטן כפי מה שנתכוון.

17. שערים מצויינים בהלכה

ועי' באור שמח (חובל פ"א הי"ד) דין חדש, דאם נתכוין לבייש עכו"ם ובייש ישראל פטור אף לרבנן, דהא כוונתו היה רק למי שאינו חייב לא על בושתו ולא על נזקיו, וא"כ הרי כמו דלא נתכוין להזיק כלל, ופטור לכולי עלמא, וכן מורה לשון הברייתא דתני נתכוין לבייש את העבד כו', כיון דאין לעבדים

לבייש את העבד ובייש את בן חורין נותן לכן חורין דמי בושתו של עבד. כתב במאירי, מיהא נתכוון לבייש את שאינו בר בושת כלל ובייש את שהוא בר בושת פטור מכל וכל, ויש חולקין לומר שכל שנתכוון לבייש את זה ובייש את זה פטור כר' שמעון.

=====

18. נחלת משה

דף פ"ו ע"ב: כמצויש את הישן חייב וכו'. החידוש דאכ"פ שצומן כצויש הי' ישן ולא נחצויש מ"מ כיון שאכ"פ כשנחצורר הי' לו בושת חייב.

19. תוספות יום טוב מסכת בבא קמא פרק ח משנה א

והמבייש את הישן חייב. ובשהקין והרגיש בזה שבבישו. וקמ"ל דאע"ג דבשעה שביישו לא נתבייש. וכי נתבייש אחר שהקין דכבר כלתה מעשהו לא הוי אלא גרמא בעלמא. קמ"ל דלא. אבל כי לא הרגיש אחר שהקין. שנסתלק הבושה קודם שהקין. הוי בכלל בעיא דבגמרא המבייש את הישן ומת וכו' אי חייב דהא אוזליה [אף על גב דלא אכסיף]:

20. אילת השחר מסכת בבא קמא דף פו עמוד ב

דמיכלמו לי' ומיכלם. פירש"י כשמזכירין לו בושת ומכלימין אותו בה מצטער. הנה מה דכתב דמזכירין אותו מצטער הוא, משום דאם כשמזכירין אותו מצטער הרי דיש לו היום צער מהבושת שעשו לו אז, דהא אם יאמרו לא' שביישו אותו כשהי' תינוק כשלא הבין לא יהי' לו מזה שום עגמת נפש, וכיון דכשמזכירין אותו מצטער הרי שזה בושת לו מה שעשו לו אז וע"ז חייבין.

ובבייש את הישן דחייב, העירוני דזה ג"כ משום דכשיודע יש לו צער על המעשה בושת שעשו לו אז, וכן בקטיעת היד יש לו בושת ממה שעשו לו אז מעשה קטיעה, אבל ממה שמתבייש ממה שיש לו יד קטועה אינו חייב.

21. שערים מצויינים בהלכה

והמבייש את הישן חייב. כתב במאירי,
אע"פ שבשעת הכושת לא
הרגיש, מ"מ כשנודע לו אחר שנעור משנתו
מתבייש. ובתוס' יו"ט מבאר יותר, דכי
נתבייש אחר שהקיץ כבר כלתה מעשה ולא
הוי אלא גרמא בעלמא, קמ"ל דלא, אבל אם
לא הרגיש אחר שהקיץ, שנסתלקה הכושה
קודם שהקיץ, הוי בכלל בעיא דבגמ' המבייש
את הישן ומת כו' אי חייב, וכתוב בערוך
השלחן (סי' תכ ס"ק מו) דמ"מ אינו דומה
לביישו כשהוא ניעור.

22. נחלת משה

וישן שצוים פטור וכו'. הקשה ר' מאיר שמחה למכ נקט ישן
שצוים פטור והלא הוא פטור בכל דה' דברים חוץ
ממזק כדאמרינן לעיל כו'. ומשאר דל"ק. ואולי צגלל שנקט ברישא
המצוים את הישן נקט צסיפא ישן שצוים.

23. מאירת עינים /סמ"ע/ על חו"מ סימן תכ

(מא) המבייש את הערום. כן הוא ל' הרמב"ם ובפרישה הוכחתי דמדכתב המבייש את הערום מוכח דס"ל כרש"י
דאפי' ביישו בכל מיני ביוש שרקק בו או הכהו אפ"ה פטור מהבשת כיון דלאו בר בשת הוא במרחץ כיון שהולך
ערום וכ"ש כשהולך ערום בלא מרחץ מה שא"כ כשאינו הולך ערום כל כך דאז בר בושתי מיקרי וחייב עליו
אפי' כשבא אחר והגביה בגדיו קצת יותר וכ"ש אם ביישו בענין אחר אבל ר"י כתב דגם כשהוא ערום או בבית
המרחץ דאינו פטור כשמביישו בשאר ענינים אלא דכשהוא רוחץ במרחץ דאז הוא כבר ערום לגמרי לא שייך
בו בשת דהפשטת בגדים אבל כשהוא הולך לרחוץ בנהר והגביה בגדיו ובא אחר והגביה יותר או שנשבה בו
רוח והגביהו ובא אחר והגביהו יותר בזה קאמר הברייתא דביישו ערום בבית המרחץ או כשהוא ערום דחייב
ומהתימא על מור"ם שלא הביא דעת ר"י זו שסתר פירש"י שהוא כדברי הרמב"ם שכ' המחבר:

24. מאירי על בבא קמא דף פו/ב

כבר בארנו במשנה שהמבייש את הישן חייב מת מתוך אותה שינה שלא ידע בבשתו מעולם הרי זה ספק ואין
מגבין אותו ליורשים ואם תפשו היורשים אין מוציאין מידם ולמדת לפי דרכך שהיורש יורש תשלומי חמשה
דברים:

25. חידושי הראב"ד על בבא קמא דף פו/ב

מכל מקום תפשוט מינה דמשום זילותא היא. וזה אע"פ שהוא קטן אין אדם [רשאי] לזלזל בבני ברית. ואי משום
כסופא, קטן אין פניו מכסיפין, שאינו מרגיש בהכלמה:

26. רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף פו עמוד ב

ביישו ישן ומת וכו'. אליבא דרב זביד האיבעיא היא האם משלם בושתי משום כיסופא או משום זילותא. כלומר,
האם המחייב של בושתי הוא הצער של המבוייש או עצם בזיון כבוד הבריות ואף על פי שהמתבייש עצמו אינו
מצטער. ונראה דהאיבעיא היא רק בנוגע להמחייב של בושתי, אבל בנוגע לשומת הכושת לכ"ע שמיין לפי
צער המבוייש במקום שאפשר, דהיינו כיסופא. מאידך לר' פפא האיבעיא היא האם המחייב הוא כיסופא דידיה

או"ד בושת המשפחה. ונראה גם הכא דמיבע"ל בנוגע להחפצא של הבושת ולהמחייב בתשלומין, אך בשומת הבושת לכ"ע שמין לפי כיסופא ידידה במקום שאפשר ולא כפי בושת המשפחה.

27. אילת השחר מסכת בבא קמא דף פו עמוד ב

או דלמא משום זילותא הוא. יש לעיין איך ישומו כמה שוה זילותא דידי', דהא אם נשום כמה הי' נותן שלא יזלזלו בו בעודו ישן והוא לא ידע לעולם, הא מה שהי' נותן הוא משום שמרגיש בושת אז על מה שיעשו לו כשיהי' ישן, אבל קטן שלא הרגיש כלל איך ישומו זילותא דידי'.

28. שערים מצויינים בהלכה

והא מית ליה ולית ליה כיסופא או דלמא משום זילותא. פרש"י כיסופא חפיית פנים, זילותא שמזלזל בו בפני רבים. ועי' בשו"ת שו"מ (מהר"ד ח"ג סי' צה) שמבאר החילוק, דכיסופא היינו מה שמביישו ומפניו נכסף, א"כ אפילו אין שם אדם, הוא בעצמו מתבייש, אבל אם הוא משום זילותא, והיינו שמזלזל בו בפני רבים, ולפי זה כל שאין יודעים בו, לא שייך לומר שעשה לו בושת,

29. נחלת משה

או דלמא משום בושת משפחה וכו'. הנה אין לפרש דכוונת הגמרא דכל החיוב בושת הוא רק משום בני המשפחה ולא משום הבושת שלו דאיך אפשר לומר דהוא שצטערך נתצוץ לא חש הכחוצ ורק על בושת בני המשפחה חש הכחוצ/אלא הכוונה דהתורה שחייבה בושת החיוב הוא לא רק משום בושת שלו אלא גם משום בושת משפחתו ולכן אפי' היכא דלוי בעלמא לא הי' בושת כגון שציישו ישן ומת מ"מ חייב המזיק משום בושת בני המשפחה ולכאורה קשה א"כ שצטערך לשלם לכל בני המשפחה ולא רק ליורשים וזה דוחק לומר שרק ליורשים יש בושת ולא לשאר בני המשפחה דהלא אם למשל היו לו בנים ובנות האם אפשר לומר שרק לבנים יש בושת ולא לבנות. ועוד קשה אפי' היכא דהוא חי למח משלם רק לו כו"ל לשלם גם לבני המשפחה ולע"ג.

30. תוספות מסכת בבא קמא דף פו עמוד ב ד"ה מה להלן

מה להלן סומא לא - וא"ת אי מה להלן גזלנים ועבדים לא אף גבי בושת ליפטרו וכ"ת אשה תוכיח דפסולה לעדות וחייבת בבושת כדכתיב והחזיקה במבושיו א"כ סומא נמי לא אתי [1] וי"ל כיון דעיניך עיניך גמר אף על גב דעיניך אבית דין קאי סברא הוא דלענין דבר התלוי בראיה ניתנה ג"ש.

• תוספות רבינו פרץ מסכת בבא קמא דף פו עמוד ב

ויש לומר דכיון דעיניך עיניך גמיר אין למילף מגזרה שוה אלא דבר התלוי בראיה ואף על גב דעיניך אב"ד קאי. ומכל מקום סברא הוא דלענין דבר התלוי בראיה נתנה הגזרה שוה.

31. חידושי הרשב"א על מסכת בבא קמא דף פו/ב

[2] וי"ל דאין לפטור גזלנין שאם כן חוטא ונשכר, ... [1] ועוד י"ל דלא יליף גזירה שוה מעדים זוממין אלא במה שתלוי בראיית עדים זוממין, ולא ילפינן מיניהו אלא סומא:

• שיטה מקובצת על בבא קמא דף פו/ב

מה להלן סומא לא. ואם תאמר אי מה להלן גזלנין וכו'. וי"ל כיון דעיניך עיניך גמר וכו' כמו שכתוב בתוספות. ולא מסתבר כלל לפטור גזלן דאם כן מצינו חוטא נשכר ... הרא"ש ז"ל:

32. תוספות מסכת בבא קמא דף פו עמוד ב ד"ה ואין מיעוט

ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות - תימה לא ליכתוב שום מיעוט וממילא אתרבי וכן יש להקשות גבי אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט.

33. מצפה איתן מסכת בבא קמא דף פו עמוד ב

תוס' ד"ה ואין מיעוט כו' תימה לא לכתוב שום מיעוט וממילא אתרבי וכן יש להקשות גבי אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט. וכן הקשו התוס' במנחות (דף ט ע"ב) וביומא (דף ס) כתבו דרבינו שמואל מתרץ [1] דשמא הוי ממעטינן מכת שום דרשה או ק"ו או בנין אב ולהכי איצטריך מיעוט אחר מיעוט לרבות. [2] ועוד י"ל לפמ"ש בס' אדרת אלי' בפ' חוקת בשם הירושלמי דה"ט דכתיב מיעוט אחר מיעוט ולא כתיב ריבוי שמיעוט השני אינו עוקר המיעוט הראשון לגמרי רק שמרבה קצת. ולפ"ז נסתלקה תמיהת התוס':

34. רמב"ם יד החזקה הלכות רוצח ושמירת נפש פרק ו

(יד) כיצד היה עולה בסולם ונשמטה שליבה מתחת רגלו ונפלה והמיתה פטור מן הגלות וכן המתכוין לזרוק בצד זה והלכה לה בצד אחר או שהיתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה והמיתה וכן הסומא שהרג בשגגה כל אלו פטורין מן הגלות מפני שהן קרובין לאונס:

• שעורי ר' דוד מסכת מכות דף ט עמוד ב

תקא) ביאור דברי הרמב"ם דהוסיף דסומא פטור משום דהוי קרוב לאונס מתני' הסומא אינו גולה, דברי רבי יהודה וכו', ובגמ' ת"ר, בלא ראות פרט לסומא, דברי ר' יהודה וכו'. והרמב"ם (פ"ו מהל' רוצח הי"ד) כתב, דסומא שהרג בשגגה, פטור מן הגלות, מפני שהוא קרוב לאונס ע"ש.

וצ"ב דהא בגמ' מבואר דהוי סתם גזה"כ דסומא פטור, ומ"ט כתב הרמב"ם טעם משום דהוי קרוב לאונס.

וביותר צ"ע, דהא בב"ק (דף פו ב) איתא דרבי יהודה פוטר סומא גם מחייבי מלקיות וחייבי מיתות ב"ד, והתם ע"כ מירי במזיד, ואפ"ה פוטר ר' יהודה, וא"כ הרי מוכח דאין הטעם משום דקרוב לאונס. ועוד צ"ע, דהא בגמ' שם (דף פז א) יליף מזה ר' יהודה אח"כ לכל המצות האמורות בתורה דסומא פטור, ובזה הרי לא קי"ל כר' יהודה, אלא קי"ל דסומא חייב בכל המצות, וא"כ כמאן פסקינן הכא דסומא אינו גולה.

ואפשר לומר דבאמת ר' יהודה בתחילה דרש קרא דהכא לפטור סומא מגלות, ואח"כ דרש עוד לימוד לפטור סומא מכל המצות, וא"כ מה דקי"ל דלא כר' יהודה הוי רק בדרשא ההוא לפטור סומא מכל עונשין ומכל המצוות, אבל הדרשא לפטור מגלות שפיר קי"ל כוותיה. [ובזה א"ש מ"ט הוצרך הרמב"ם לומר דהטעם דסומא פטור מגלות משום דקרוב לאונס, משום דהא לכאורה כיון דלענין כל המצות לא דרשינן הדרשא דר' יהודה, א"כ מ"ט לענין גלות דרשינן] ולכן כתב הרמב"ם דאיכא ג"כ טעם בדרשא זו דהוי קרוב לאונס.

35. חידושי הראב"ד על בבא קמא דף פז/א

וכן היה פוטרו מכל דינין שבתורה. שאין דן ואין דנין אותו, ואין ב"ד חייבין להזקק לדינו:

36. פתח עינים על בבא קמא דף פז/א

ממ"ש הראב"ד ... ויש במשמע לשון זה דב"ד אין חייבין להזקק לו אבל אם רצו להזקק לו נזקקין כמ"ש התוס' ודעמיהו דמ"ש מ"ע שמתן שכרה בצדה אין ב"ד מוזהרין עליה היינו דאין מוזהרין אך אם ירצו כופין כידוע.

37. תוספות מסכת בבא קמא דף פז עמוד א ד"ה וכן היה

וכן היה רבי יהודה פוטרו מכל דינים שבתורה - תימה א"כ מאי איריא דפטר ר' יהודה בבושת לעיל ולמה לי ג"ש דעיניך עיניך ונראה לר"י שלבסוף חזר בו ר' יהודה ממה שהיה פוטרו מבושת לבד כשמצא דרשה לפוטרו ממיתה וגלות א"נ אי לאו דגלי ג"ש דעיניך לפטור סומא הוה סברא למדרש גבי גלות כר' מאיר.

פני יהושע על בבא קמא דף פז/א

תוספות בד"ה וכן היה רבי יהודה וכו'. תימה א"כ מאי איריא וכו' ונראה לר"י שחזר בו רבי יהודה לבסוף וכו' עכ"ל. וקשה דכיון דרבי יהודה מעיקרא מגזירה שוה דעיניך פטר ליה מבשת, וא"כ על כרחך שקיבל האי גזירה שוה דעיניך מרביתו דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו וא"כ איך חזר בו לבסוף דא"כ קשיא האי גזירה שוה דעיניך למאי אתא, ובשלמא אם נאמר דהא דקאמר רבי יהודה סומא אין לו בשת היינו אפילו אם נתבייש אתי שפיר דמוקי גזירה שוה להכי, אבל למה שכתבו התוספות לעיל דבנתבייש מודה קשיא, ויש ליישב:

38. חדושי ר' מאיר שמחה מסכת בבא קמא דף פז עמוד ב

וישן שבייש פטור. צ"ע דמאי איריא הך דנקט ישן שבייש, הא בכל ד' דברים לבד מנזק פטור בישן. וצ"ע. אולם הא דנקט לעיל הגמרא (בע"א) אי ר' יהודה קשיא דקתני סומא ולא קתני סומא שבייש צ"ע, דכיון דלר"י פטור מנזקין ומכל הדינין שבתורה ומאי רבואת הוא דפטור מבושת. אך לפי מ"ש תוספות לקמן (פ"ז א) ד"ה וכן היה, דלחד תנא לא פטרו רק מבושת, א"ש דלהך תנא אליבא דר"י לא אתי מתניתין כותיה, אבל לפום מה דקיי"ל בכולי תלמודא [קדושין פסחים ועוד] דר"י פוטרו מכל מצוות ומשפטים א"כ מתניתין דילן לעולם אתיא כר"י. [שוב נחמתי דא"כ במשנה דלקמן פ"ז. חשו"ק פגיעתן רעה, לחשוב נמי סומא דפגיעתו רעה, ודוק]. אך להך שיטה של הג"א ורש"י לקמן (צ"ח ב) דקטן שהזיק חייב לשלם אם הגדיל, בודאי סומא לא עדיף לר"י מקטן, ואם נתרפא ע"ד נס, או שקודם היה באופן שיכול ליסור עוורתו חייב לשלם, לא כן בושת, וא"ש קושית תוספות, ודוק היטב.

=====

39. דף על הדף מסכת בבא קמא דף פז עמוד ב

במשנה: ופטור על הבושת עד שיהא מתכוין.

בפרשת קדושים (ויקרא יט, יז) נאמר, 'הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא', בפנים יפות (שם כה, יז) מבאר את הפסוק על פי המבואר לפנינו, דאינו חייב על הבושת עד שיתכוון, ולזה אמרה תורה, שיהיה הכוונה ותוכחתו רק להוכיח את חברו, ואז לא ישא עליו חטא בבושת חברו, אבל אם יהיה בו תערוכת חטא לחרף את חברו אז תשא עליו חטא, ואמר בלשון חטא כדכתיב (במדבר ט, יג), 'חטאו ישא האיש ההוא', שהוא עונש עבירה, שהוא ייענש על תוכחתו מפני בושת חברו.